

عضو شورای‌عالی حوزه‌های علمیه کشور

ما یک امت هستیم و اختلاف نظر فقهی مانع تحقق امت واحده نیست

عضو شورای‌عالی حوزه‌های علمیه بیان کرد:

بزرگترین حادثه‌ای که تاکنون بعد از انقلاب صورت گرفته است، حادثه دفع خطر و از هم‌پاشیدگی جامعه اسلامی بوده است؛ یعنی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی نقش حیاتی و تاریخی در نگهداری امت اسلامی از فروپاشی و پراکندگی ایفا کرده است.

به گزارش روابط عمومی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، همایش علمی با موضوع «جایگاه‌شناسی تقریب مذاهب در شرایط کنونی» با حضور جمعی از علما، فضلا، روحانیون و پژوهشگران، در پژوهشگاه مطالعاتی مجمع تقریب مذاهب اسلامی در شهر قم برگزار شد.

آیت‌الله محسن اراکی عضو شورای‌عالی حوزه‌های علمیه در این همایش، ضمن تقدیر و تشکر از زحمات دست‌اندرکاران مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی جهت راه‌اندازی این جلسات و همایش در پژوهشگاه مطالعات تقریبی، با تأکید بر لزوم حفظ وحدت و تقریب در جامعه اسلامی، اظهار کرد: مسأله تقریب مسأله نگهداری امت اسلامی است؛ دو مقوله پیرامون این مسأله داریم: یک مقوله فردی است؛ بدین معنا که هر فردی در جامعه وظیفه‌ای دارد و باید بدان عمل کند؛ اما عمل فرد مقدمه است برای عمل و شکل‌گیری جامعه؛ لذا اساس کار انبیا– صلوات‌الله تعالی علیهم اجمعین– از آغاز خلقت تا به امروز، شکل‌گیری جامعه مسلم بود؛ یعنی جامعه‌ای که حکم خدا را قبول داشته باشد و این دین یعنی حکم الهی جاری باشد.

آیت‌الله اراکی افزود: خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: ﴿شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾. خداوند متعال در این آیه به‌روشنی بیان می‌کند که دین امری مشترک در میان همه انبیای الهی ﷺ بوده و مأموریت اصلی آنان، اقامه دین و جلوگیری از تفرقه در آن است؛ لذا از زمان حضرت نوح، حضرت ابراهیم، حضرت موسی و حضرت عیسی ﷺ تا پیامبر اکرم ﷺ، همه بر یک اصل تأکید داشتند و آن، اقامه دین در جامعه بود؛ این اقامه دین به‌معنای برپایی نظامی است که در آن، حکم خدا محور قرار گیرد و جامعه بر اساس آن اداره شود. بدون چنین نگاهی، دین به سطحی از مناسک فردی تقلیل پیدا می‌کند و از هدف اصلی خود دور می‌شود.

وی ادامه داد: اگر ما با نگاه امتی به مسأله اسلام نگاه کنیم، اختلاف چندانی میان مسلمانان وجود ندارد. همه ما می‌گوییم باید اسلام حاکم باشد، همه ما به توحید اعتقاد داریم و همه ما قرآن و سنت نبوی را منبع دین خود می‌دانیم. در آنچه مربوط به نظام اجتماعی اسلام است، اختلافات بسیار محدود است و این اختلافات به‌گونه‌ای نیست که نتوانیم با هم زندگی کنیم یا نتوانیم، جامعه‌ای واحد تشکیل دهیم.

عضو مجلس خبرگان رهبری تصریح کرد: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، به‌گونه‌ای تنظیم شده است که با مبانی همه مذاهب اسلامی سازگار باشد. این نشان می‌دهد که امکان طراحی یک نظام حقوقی و اجتماعی مشترک بر اساس اسلام وجود دارد؛ حتی در مسائل فقهی و تکالیف فردی نیز می‌توان به‌گونه‌ای عمل کرد که زمینه همزیستی و وحدت حفظ شود؛ چراکه اختلاف نظر در میان مجتهدان، امری طبیعی است و در همه مذاهب اسلامی وجود دارد. عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام بیان کرد: اختلاف نظر میان مجتهدان، اختصاص به یک مذهب ندارد؛ همان‌گونه که در میان فقه‌ای شیعه اختلاف نظر وجود دارد، در میان فقه‌ای اهل سنت نیز اختلافات فقهی دیده می‌شود.

وی افزود: اختلافات به هیچ‌وجه به این معنا نیست که ما نمی‌توانیم با یکدیگر زندگی کنیم یا نمی‌توانیم در کنار هم عبادت داشته باشیم. ما یک امت هستیم و اختلاف نظر فقهی، مانع تحقق امت واحده نیست.

وی خاطرنشان کرد: در موارد متعددی پیش آمده است که بنده در نماز جماعت، امامت جمعی از اهل سنت را بر عهده داشته‌ام و این نشان می‌دهد که می‌توان با حفظ مبانی فقهی، وحدت عملی را حفظ کرد؛ آنچه اهمیت دارد، نگاه امتی به اسلام است. اگر نگاه ما امتی باشد، بسیاری از اختلافات رنگ می‌بازد و مسائل اساسی امت اسلامی برجسته می‌شود. باید اسلام را به‌عنوان یک حقیقت واحد ببینیم؛ اسلامی که هدف آن، شکل‌گیری جامعه‌ای الهی و تسلیم در برابر حکم خداست.

این استاد درس خارج فقه و اصول حوزه، اذعان کرد: بر اساس این آیات، حکومت نهایی الهی که قرار است تا پایان تاریخ استمرار یابد، در امت پیامبر اکرم ﷺ تحقق پیدا می‌کند، نه در امت‌های پیشین؛ این همان وعده‌ای است که خداوند در زبور و دیگر کتب آسمانی داده است که زمین را بندگان صالح به ارث خواهند برد. هنگامی که حضرت موسی ﷺ برای دریافت شریعت به میقات رفت، بنی‌اسرائیل در غیاب او دچار لغزش شدند و به گوساله‌پرستی روی آوردند؛ این در حالی بود که سال‌ها برای رهایی آنان از شرک و ظلم تلاش شده بود. این حادثه، آزمونی بزرگ برای امت بنی‌اسرائیل بود و نشان داد که حفظ امت در شرایط بحران، نیازمند تدبیر و صبر است.

آیت‌الله اراکی گفت: بسیاری از علما از جمله آیت‌الله بروجردی،

وی خاطرنشان کرد: در ادامه سیدحسن رحمته‌الله علیه به من فرمودند که این نظریه اتحادیه کشورهای اسلامی خوب است و بهتر است که شما این را مکتوب بنویسید و امروز در قالب کتابچه‌ای در دسترس می‌باشد؛ این الگو، الگوی اتحادیه کشورهای اسلامی در صحنه سیاسی تقریب است که چگونه می‌توانیم به اتحادیه کشورهای اسلامی دسترسی پیدا کنیم؛ البته فاصله داریم؛ در این جلسه اولین‌بار است فرصتی در اختیارم قرار گرفته که نظریه جدیدی را با شما به اشتراک بگذارم و آن این است که گام دوم این کتاب چه خواهد بود.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی اضافه کرد: طی برگزاری کنفرانس‌های وحدت، آن چیزی که تجربه نشان داده است، قریب به چهل سال است پیرامون اشتراکات با همدیگر صحبت می‌کنیم و همین هم باعث شد که ما الگوی موفقیش باشیم. عمده‌تاً قرآن، سنت پیامبر و محبت اهل‌بیت علیهم‌السلام سه عنصری هستند که جزء اشتراکات شیعه و سنی است. فخر رازی در کتاب تفسیری خود پیرامون آیه شریفه ﴿قُلْ لَا أَشْكُلُكُمْ عَلَيْهِ أَخْراً إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾، روایت طولانی و بسیار عجیبی را ذیل این آیه بیان کرده است. می‌گوید: «هرکسی بمیرد و بر حب پیامبر و آل پیامبر علیهم‌السلام باشد، مات شهیداً» تقریباً بیست جمله پیرامون تفسیر این آیه شریفه تکرار می‌کند.

حجت‌الاسلام والمسلمین شهریار، اذعان کرد: رهبر معظم انقلاب فرمودند: اینکه ما بر وحدت اصرار داریم و تکرار می‌کنیم، دلایلش این است که دشمن اصرار و تکرار می‌کند؛ بنابراین تکرار اشکال ندارد. ممکن است کسی بگوید: در کنفرانس‌ها تکرار مکررات دارید و مکرراً آیه شریفه «واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا…» را تکرار می‌کنید؛ اینکه پیرامون مذهب انسان، گریبان‌گیری کنند و کارهایی ناشایست انجام بدهند، عمل زشتی است؛ لذا باید اشتراکات مان را تکرار کنیم تا همه متوجه شوند که ما با هم مشترکات زیادی داریم.

وی ادامه داد: امروز بنده می‌خواهم پیرامون مشکلات در کنار مشترکاتی که داریم، صحبت کنم. آیا راه حل‌هایی برای این مشکل می‌توانیم پیدا کنیم یا خیر؟ آن هم اختلافات بین مذاهب است؛ یعنی ما غیر از مشترکات، اختلافاتی هم داریم. این اختلافات البته در قرآن، اصل نبوت پیامبر و محبت اهل‌بیت علیهم‌السلام نیست؛ اما اختلاف طبیعت انسان است؛ من معتقدم فاز دوم تقریب یا پروژه چهل‌ساله دوم تقریب، سخن گفتن از اختلافات است؛ زیرا امروز متأسفانه با بیست سال گذشته خیلی فرق کرده است؛ چراکه شبکه‌های اجتماعی که در دست مردم می‌چرخد، هر محفل خصوصی را تبدیل به محفل عمومی کرده است.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی گفت: مجمع جهانی تقریب با دست‌اندرکارانی که نزدیک به چهل سال مشغول بودند، در الگوی ملی مانند جنگ تحمیلی ۱۲ روزه و نیز در میدان بین‌المللی توفیق داشتند؛ حال چگونه توانستیم، گفتمان تکفیر را تبدیل به گفتمان تقریب کنیم؟ در این میان با اینکه تفاسیر قرآنی و تاریخی میان اهل سنت و تشیع دارای اختلاف است؛ اما روش‌های برخورد با این نوع اختلافات این‌گونه است. روش اول این است که ما اختلافات را مخفی کنیم؛ یعنی اختفای آن چیزی که اعتقاد داریم، به‌دلیل آنکه جنگ نشود؛ این مزایایی دارد. زمانی‌که انسان اختفا می‌کند، زمینه فتنه ایجاد نمی‌شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین شهریار،ی ابراز کرد: امروز باید مسیر دیگری را رفت؛ مسیری که با تخریب منافات نداشته باشد؛ به مقدار ضرورت به اختلافات بپردازیم. ممکن است در مکتب شیعی تصور شود که کسی که سنی است، محب اهل‌بیت علیهم‌السلام نیست؛ این تصور غلطی است. اگر به‌قصد ایجاد خصومت و فتنه‌انگیزی و در راستای بازی در زمین دشمن و ایجاد آتش به بدنه مسلمین و مشاجره و تبدیل به ناسزاگویی باشد، همان پروژه آمریکایی برای تحقق تفرقه است؛ لذا در همین کتابچه امت واحده توضیح داده شده که جنگ، ترور، تکفیر، نزاع، مشاجره و توهین، اموری است که باید از آن پیشگیری شود.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی افزود: اگر با طرح این مسائل به دنبال بازی در زمین دشمن هستید، این گفت‌وگو تجویز

نمی‌شود؛ گفت‌وگویی که منجر به جنگ میان مسلمین، ترور و تکفیر و توهین به مقدسات بشود حرام است؛ چراکه ایجاد خصومت و فتنه مذهبی پروژه دشمن است؛ لذا زمانی‌که پیرامون تمدن نوین اسلامی سخن می‌گوییم، باید نسبت به اثربخشی سخنان و نیز بازی نکردن در پروژه‌های دشمن باشد.

وی اضافه کرد: باید به اختلافات بپردازیم نه به‌قصد خصومت و فتنه‌انگیزی و نه ب‌قصد الزام خصم یا شیعه‌سازی و سنی‌سازی؛ بلکه به‌قصد مدیریت اختلاف اقدام کنیم؛ گفتمان صلح را تجویز کنیم و در مقابل جنگ، گفتمان ضد تکفیر و ترور را ترویج دهیم؛ لذا این پروژه آینده تقریب می‌تواند باشد و باید گفتمان حقیقت را تقویت کنیم؛ چراکه طی این چهل سال، دشمن اگر شکاف و نفاق و تکفیر ایجاد کرده، از جهل مردم بوده است.

حجت الاسلام والمسلمین شهریار،ی در پایان تأکید کرد: با توجه به توسعه و گسترش رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی باید مؤدبانه، متین و اثربخش به اختلافات بپردازیم و با روش صلح‌آمیز به تقویت گفتمان حقیقت بپردازیم؛ به‌طوری که نتوانند در شبکه‌های اجتماعی، استناد غیرقبح به شیعه یا سنی بدهند؛ لذا هدف ما از تبیین اختلافات این است که آن چیزی را که واقعاً به نظرومان می‌رسد و درست می‌دانیم، بدون اینکه منجر به مشاجره شود، تبیین کنیم.

• **نگاه امتی تنها راه مقابله با دشمنان اسلام است**

همچنین حجت‌الاسلام والمسلمین احمد مبلغی، عضو مجلس خبرگان رهبری نیز در این همایش، با تبیین ریشه‌های قرآنی و ادیانی مسأله تقریب، اظهار کرد: روح حاکم بر همه ادیان الهی، تحقق وعده بزرگ الهی درباره حاکمیت صالحان بر زمین است و این روح، در اسلام به‌صورت کامل و نهایی تجلی یافته است.

وی با اشاره به وعده‌های الهی در کتب آسمانی گفت: این روح مشترک، همان وعده بزرگی است که خداوند به همه ادیان داده و در قرآن کریم نیز به‌صراحت بیان شده است؛ آنجا که می‌فرماید: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾.

عضو مجلس خبرگان رهبری با اشاره به نگاه بنی‌اسرائیل پس از نابودی فرعون افزود: بنی‌اسرائیل پس از آنکه دشمنشان از میان برداشته شد و موانع ظاهری برطرف گردید، خود را آماده اجرای کامل حکم الهی می‌دیدند و انتظار داشتند این حکومت الهی تا روز قیامت استمرار یابد.

وی ادامه داد: حضرت موسی علیه‌السلام پس از نابودی فرعون و فراهم شدن شرایط اجتماعی، برای دریافت شریعت الهی به میقات رفت. در نگاه ظاهری، همه چیز برای اقامه کامل حکم خدا آماده بود. در همین مقطع، بنی‌اسرائیل دچار آزمونی بزرگ شدند. غیبت حضرت موسی، زمینه لغزش و انحراف را فراهم کرد و برخی به گوساله‌پرستی روی آوردند؛ انحرافی که نتیجه سال‌ها مجاهدت راد معرض خطر قرار داد. این حادثه نشان داد که تحقق وعده الهی، نیازمند صبر، بلوغ امت و عبور از آزمون‌های دشوار است.

عضو مجلس خبرگان رهبری با اشاره به گفت‌وگوهای بین حضرت موسی و حضرت هارون علیهم‌السلام گفت: هنگامی که بنی‌اسرائیل دچار انحراف شدند، حضرت هارون با درایت و صبر از برخورد تند و خشونت‌آمیز پرهیز کرد تا امت از هم نپاشد. این رفتار نشان می‌دهد که مدیریت امت در شرایط بحران، نیازمند حکمت، صبر و رعایت مصالح بلندمدت جامعه است.

استاد حوزه علمیه قم تأکید کرد: همان‌گونه که امت بنی‌اسرائیل نیازمند هدایت و صبر برای تحقق وعده الهی بود، امت اسلامی امروز نیز در شرایط پیچیده کنونی، نیازمند رهنمود و همکاری علما و نهادهای علمی است تا وحدت و انسجام حفظ شود.

وی افزود: تجربه نشان داده است که رسانه‌های خارجی تلاش می‌کنند، با بزرگنمایی اختلافات، بین شیعه و سنی فاصله ایجاد کنند، در حالی که امت اسلامی یکپارچه و دارای سرنوشت مشترک است. حفظ وحدت و همکاری میان مذاهب، تنها راه مقابله با دشمنان مشترک و صیانت از عزت، استقلال و آینده امت اسلامی است.

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی تأکید کرد: رفتار پیامبران الهی، به‌ویژه حضرت موسی و حضرت هارون علیهم‌السلام، الگویی عملی برای امت اسلامی امروز است. این الگوها نشان می‌دهد که حتی در شرایط انحراف و لغزش جامعه، هدایت درست و صبر می‌تواند از فروپاشی امت جلوگیری کند.

وی افزود: نکته مهم در این داستان‌ها، پیوند بین «انتظار تحقق وعده الهی» و «مسئولیت عملی امت» است؛ امت باید با عمل و تلاش، مقدمات تحقق وعده الهی را فراهم کند.

عضو مجلس خبرگان رهبری با اشاره به نقش تقریب در حفظ امت اسلامی گفت: مجموعه‌های تقریب، نه‌تنها وحدت عملی بین شیعه و سنی را تقویت می‌کنند، بلکه در مقابله با تهدیدهای فرهنگی، فکری و رسانه‌ای دشمنان نقش راهبردی ایفا می‌کنند.

وی افزود: این مجموعه‌ها با فعالیت‌های پژوهشی و علمی، زمینه گفت‌وگو، تبادل نظر و آشنایی متقابل مذاهب را فراهم می‌کنند و به امت اجازه می‌دهند در برابر هجوم‌ها مقاوم و همدل باقی بماند.

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی با بیان اینکه تقریب مذاهب محدود نیست و می‌تواند به یک راهبرد فراگیر برای تمام امت اسلامی تبدیل شود، خاطرنشان کرد: همکاری، همدلی و نگاه امتی تنها راه مقابله با دشمنان مشترک است. فعالیت‌های تقریب باید مستمر، علمی و هدفمند باشد تا نقش تاریخی و راهبردی خود را در حفظ وحدت امت اسلامی ایفا کند.